

BÀI 3: BẢNG LƯỢNG GIÁC

1. Tóm tắt lý thuyết

1.1. Cấu tạo của bảng lượng giác

Bảng lượng giác bao gồm bảng VIII, bảng IX, bảng X của cuốn "bảng số với 4 chữ số thập phân" của tác giả V.M. Bra-đi-xơ.

Người ta lập bảng dựa trên tính chất:

Nếu hai góc nhọn α và β phụ nhau ($\alpha + \beta = 90^\circ$) thì $\sin\alpha = \cos\beta, \cos\alpha = \sin\beta, \tan\alpha = \cot\beta, \cot\alpha = \tan\beta$

- Bảng VIII dùng để tính giá trị sin và cos của các góc nhọn đồng thời cũng để tìm góc khi biết sin và cos của góc đó. Có cấu tạo 16 cột và các hàng

Cột 1 và 13 ghi các số nguyên độ. Cột 1 từ trên xuống ghi số độ tăng dần từ 0° đến 90° , cột 13 ngược lại giảm dần.

3 cột cuối ghi các giá trị dùng để hiệu chỉnh đối với các góc sai khác $1', 2', 3'$

- Bảng IX dùng để tìm giá trị của tan các góc từ 0° đến 76° và cot các góc từ 14° đến 90° và ngược lại tìm góc khi biết tan và cot. Cấu tạo tương tự bảng VIII

- Bảng X dùng để tìm giá trị của tan các góc 76° đến $89^\circ 59'$ và cot các góc từ $1'$ đến $14'$ và ngược lại tìm góc nhọn khi biết tan và cot

BẢNG VIII:

A	0'	6'	12'	18'	24'	30'	36'	42'	48'	54'	60'		1	2	3
0°	0,0000	0017	0033	0051	0070	0087	0105	0122	0140	0157	0175	89°	3	6	9
1°	0175	0192	0209	0227	0244	0262	0279	0297	0314	0332	0349	88°	3	6	9
45°	0,7071	7083	7096	7108	7120	7133	7145	7157	7169	7181	7193	44°	2	4	6
46°	7193	7206	7218	7230	7242	7254	7266	7278	7290	7302	7314	43°	2	4	6
47°	7314	7325	7337	7349	7361	7373	7385	7396	7408	7420	7431	42°	2	4	6
48°	7431	7443	7455	7466	7478	7490	7501	7513	7524	7536	7547	41°	2	4	6
49°	7547	7559	7570	7581	7593	7604	7615	7627	7638	7649	0,7660	40°	2	4	6
89°	9998	9999	9999	9999	9999	00000	0000	0000	0000	0000	1,0000	0°	0	0	0
90°	1,0000														
	60'	54'	48'	42'	36'	30'	24'	18'	12'	6'	0	A	1	2	3

Bảng IX:

A	0	6	12	18	24	30	36	42	48	54	60		1	2	3
0°	0,0000	0017	0035	0051	0070	0087	0105	0122	0140	0157	0,0175	89°	3	6	9
1°	0175	0192	0209	0227	0244	0262	0279	0297	0314	0332	0349	88°	3	6	9
2°	0349	0367	0384	0401	0419	0437	0454	0471	0489	0507	0524	87°	3	6	9
3°	0524	0542	0559	0577	0594	0612	0629	0647	0664	0682	0699	86°	3	6	9
4°	0699	0717	0734	0752	0769	0787	0805	0822	0840	0857	0,0875	85°	3	6	9
5°	0,0875	0892	0910	0928	0945	0963	0981	0998	1016	1033	1051	84°	3	6	9
71°	1,924	1,911	1,927	1,954	1,971	1,989	2,006	2,024	2,041	2,060	2,078	18°	3	6	9
72°	2,078	2,096	2,113	2,132	2,151	2,171	2,191	2,211	2,230	2,251	2,271	17°	3	6	10
73°	2,271	2,291	2,311	2,332	2,354	2,376	2,398	2,420	2,441	2,463	2,487	16°	3 4	7 7	10 11
74°	2,487	2,511	2,534	2,558	2,582	2,606	2,630	2,655	2,681	2,706	2,732	15°	4 4	8 8	12 13
75°	2,732	2,758	2,785	2,812	2,839	2,867	2,895	2,923	2,952	2,981	4,011	14°	4 5	9 10	13 14
	60	54	48	42	36	30	24	18	12	6	0	A	1	2	3

1.2. Cách dùng bảng

a) Tìm tỉ số lượng giác của một góc nhọn cho trước

Bước 1: Tra số độ ở cột 1 đối với sin và tan (cột 13 đối với cos và cot)

Bước 2: Tra số phút ở hàng 1 đối với sin và tan (hàng cuối đối với cos và cot)

Bước 3: Lấy giá trị là giao hàng ghi số độ và cột ghi số phút

Trường hợp phút không là bội của 6 thì ta lấy cột phút có giá trị gần nhất và chênh lệch xem ở phần hiệu chỉnh

b) Tìm số đo của một góc nhọn có tỉ số lượng giác của góc đó

Tra giá trị của tỉ số lượng giác với bảng thích hợp sau đó đóng sang cột độ và hàng phút tương ứng với tỉ số. Ta sẽ có số đo góc cần tìm

2. Bài tập minh họa

2.1. Dạng 1: Dùng bảng lượng giác để tìm các tỉ số lượng giác

Câu 1. Dùng bảng lượng giác để tìm các tỉ số lượng giác sau: $\sin 45^\circ 12'$, $\cos 41^\circ 30'$

Hướng dẫn giải:

Tra vào bảng VIII ở cột thứ 4 và dòng ứng với 45° ở cột thứ nhất ta được $\sin 45^\circ 12' = 0,7096$

tương tự cho cột thứ 7 và dòng ứng với 41° ở cột thứ 13 ta được $\cos 41^\circ 30' = 0,749$

Câu 2. Dùng bảng lượng giác tìm góc nhọn x biết: $\tan x = 3,582$

Hướng dẫn giải:

Tra bảng IX các giá trị gần 3,582 nhất và ta có thể thấy $x = 74^\circ 24'$

Câu 3. Sắp xếp theo thứ tự tăng dần các tỉ số lượng giác sau:

$\sin 78^\circ, \cos 15^\circ, \sin 50^\circ, \cos 80^\circ$

Hướng dẫn giải:

Với các góc $0^\circ < \alpha, \beta < 90^\circ$ thì nếu $\alpha > \beta \Leftrightarrow \sin \alpha > \sin \beta; \cos \alpha < \cos \beta$
 $\cos 80^\circ = \sin 10^\circ$

Câu 4. So sánh $\tan 25^\circ$ và $\sin 25^\circ$

Hướng dẫn giải:

Cách 1: Tra bảng thấy $\sin 25^\circ \approx 0,423 < 0,466 \approx \tan 25^\circ$

Cách 2: ta có: $\tan 25^\circ = \frac{\sin 25^\circ}{\cos 25^\circ} > \sin 25^\circ$ vì $0 < \cos 25^\circ < 1$

Câu 5. Chỉ dùng bảng lượng giác tính gần đúng giá trị của $\tan 74^\circ 8'$

Hướng dẫn giải:

Đầu tiên nhìn vào bảng IX ta thấy góc $74^\circ 8'$ gần với góc $74^\circ 6'$ và sai số là 2' tiếp tục nhìn vào phần hiệu chỉnh cùng dòng thấy là 8. nên lấy giá trị của $\tan 74^\circ 6' = 3,511$ cộng thêm 0,008.

Ta được $\tan 74^\circ 6' = 3,519$

3. Luyện tập

3.1. Bài tập tự luận

Câu 1. Dùng bảng lượng giác để tìm các tỉ số lượng giác sau: $\sin 45^\circ 12', \cos 41^\circ 30'$

Câu 2. Dùng bảng lượng giác tìm góc nhọn x biết: $\tan x = 3,582$

Câu 3. Sắp xếp theo thứ tự tăng dần các tỉ số lượng giác sau:

$\sin 78^\circ, \cos 15^\circ, \sin 50^\circ, \cos 80^\circ$

Câu 4. So sánh $\tan 25^\circ$ và $\sin 25^\circ$

Câu 5. Chỉ dùng bảng lượng giác tính gần đúng giá trị của $\tan 74^\circ 8'$

3.2. Bài tập trắc nghiệm

Câu 1. Chỉ dùng bảng lượng giác tính giá trị của tỉ số lượng giác: $\tan 71^\circ 48'$

A. 3,024

B. 3,042

C. 3,060

D. 3.078

Câu 2. Tính số đo góc nhọn x biết rằng: $\tan x = 0,1016$

A. $4^{\circ}12'$

B. $1^{\circ}30'$

C. $5^{\circ}48'$

D. $3^{\circ}30'$

Câu 3. Giá trị của $\sin 49^{\circ}50'$

A. 0,7638

B. 0,7640

C. 0,7642

D. 0,7644

Câu 4. Giá trị của $\cos 40^{\circ}36'$:

A. 0,7604

B. 0,7615

C. 0,7581

D. 0,7593

Câu 5. Giá trị của $\cot 17^{\circ}30'$

A. 3,376

B. 3,191

C. 3,172

D. 3,152

4. Kết luận

Qua bài giảng Bảng lượng giác này, các em cần hoàn thành 1 số mục tiêu mà bài đưa ra như:

- Cấu tạo bảng lượng giác.
- Cách dùng bảng lượng giác.